Юліян Чайківський.

ЯК ГАЛИЧАН ВТЯГНУЛИ В КОНТРРЕВОЛЮЦІЮ.

(Продовжене.)

5. Революція в Росії і на Україні.

Гримнув грім у Петрограді, тому самому Петербурзі, що кат цар Петро перший збудував на кістках козацької бунтарської голоти. Гримнув грім і повалив ся царський престол, розпала ся тюрма народів.

І українські працюючі маси сколихнули ся. Вибухла й на Україні революція. Пішли з димом поміщицькі палати, втікали поміщики, бюрократи, губернатори, ісправники.

Голосним відгомоном відбила ся російська та українська революція в серцях Галичан і на італійському фронті і дома в Галичині і по безчисленних таборах бранців по европейській Росії, в Сибірі, Туркестані.

З одушевленем кидали ся бранці-Галичани у революційний вир. З огидою відвертали ся від старої повії Австрії і йшли на службу революції.

Мов магніт тягнула всіх революціонерів Галичан-бранців українська революція, золотоверхий Київ, Центральна Рада.

Мов птахи виривали ся із таборів і линули голі, босі у Київ. Деякі замерзали по дорозі.

У Київі станули муром кругом Центральної Ради, із них сформували окрему частину під назвою Січових Стрільців.

Се вже було після жовтневої революції в Росії, де російський пролетаріят розбив російську буржуазію, прогнав тимчасове правительство, зложене із буржуїв і наемних соціял-зрадницьких лакеїв і захопив усю владу сам у свої руки, запровадив Радянську владу.

"Вся влада Радам Робітничих, Селянських і Стрілецьких Депутатів! Хай живе диктатура пролетаріяту! Смерть капіталістам, буржуям, пявкам робочого народу! Проч із грабіжницькою імперіялістичною війною!" — під такими кличами відбувала ся жовтнева революція.

І Галичани-бранці, як увесь час до жовтневої революції стояли на боці большевиків, так і підчас жовтневої революції взяли активну збройну участь (як у Москві, Ташкенті і т. п.).

І от злетіли ся Галичани, Січові Стрільці до Київа. Не довго чекали, як вибухли перші непорозуміня між Центральною Радою і російським радянським правительством, Радою Народних Комісарів. Вкінци вибухла війна між Центральною Радою і "большевиками". Центральна Рада казала галицьким Січовим Стрільцям, що се Москалі наступають, щоби загарбати й поневолити Україну. І Січові Стрільці повірили. "Видно всі Москалі однакові, чи цар, чи поміщики, чи Керенський чи большевики".

І били ся Січові Стрільці як льви на вулицях золотоверхого Київа. Встелювали головами. Вони сліпо вірили "революціонерам"-вождам Центральної Ради. Се-ж не галицькі Кості Левицькі, Романчуки, Барвінські...

Хоча якби вони не були тоді такими засліпленими, вони бачили би, що вони воюють не лише проти "Москалів", що їм самим приходило ся обезброювати большевицькі українські частини, як наприклад, Наливайківський полк у Броварах під Київом. Однак Центральна Рада казала Січовим Стрільцям, що се "збаламучені большевиками блудні сини" і Січові Стрільці вірили.

Так перший раз Галичани Січові Стрільці в найкрасшій вірі, що вони роблять революційне діло, були фактично втягнені в контрреволюцію, пішли в розріз з інтересами працюючих українських мас, во імя яких готові були йти на геройську смерть.

6. Германський кулак протвережує.

Центральна Рада після втрати цілковитого довіря в працюючих українських масах кидаєть ся в обійми германського мілітаризму, в обійми Вільгельма, Гінденбурга, Кільмана, Гофмана. За мниму-самостійність Центральна Рада віддала Німеччині та Австрії цілу наддніпрянську Україну на безпардонне визискуване і висмоктуване.

Німці не довго церемонили ся із Центральною Радою. Їм любійшими були російсько-українські поміщики і фабриканти і вони скинули Центральну Раду і настановили гетьманом царського генерала і великого пана дідича Павла Скоропадського.

Підчас гетьманського перевороту Січові Стрільці ждали не діждали ся наказу ринути в бій із гетьманськими офіцирськими дружинами. Однак Центральна Рада не зробила жесту. Голова її проф. Грушевський сховав ся в казарми Січових Стрільців і плакав...

Тимчасом німецькі війська окружили казарми Січових Стрільців, понаставляли гармати і скоростріли. А лис-гетьман слав своїх послів, щоби переманити Січових Стрільців на свою сторону. З омерзінем відштовхнули Січові Стрільці простягнену гладоньку руку гетьмана і позбавлені можливости ставити опір, дали ся Німцям розброїти.

Зараз же почали ся арешти Січових Стрільців, висиланя під жандармським конвоєм до Австрії, запротореня по тюрмах.

Січові Стрільці втікали крізь вікна і розбігали ся по селах безмежної України, щоби кликати працюючі маси до помсти, до завзятої боротьби проти Німців і гетьманських карательних відділів.

При їх співучасти відбули ся повстаня на Звенигородщині, Таращанщині, Богуславщині. Повстаня не вдавали ся, треба було почекати слушного часу. І Січові Стрільці на наш поклик, почали злітати ся до Запорожців, до Олександрівська, на ту саму Хортицю, де колись гордо маяв прапор Запорожської Січи, сеї найстаршої своєрідної Української Комуни.

І звідтіля із старого Запорожа розбігали ся гонці від Січових Стрільців на Полтавщину, Київщину, Чернигівщину і говорили працюючим селянським масам готовити ся до організованого повстаня проти гетьмана і Німців, як прийде слушний час.

7. Слушний час настав.

Довгі місяці прийшло ся ще скитати ся Січовим Стрільцям під покришкою Запорожців, поки слушний час настав. Не раз, як наприклад, на Чернигівщині вже не ставало терпцю, Січові Стрільці не могли дивити ся на катованя карательниками селян і обеззброювали карательні відділи, їх командантів пороли. Однак треба було ще мовчати, закусити губи, ба навіть із гетьманом валєнродизмувати, щоби одержати дозвіл на формоване Січових Стрільців у Київі або десь близше Київа... Щоби на випадок слушного часу могти вдарити по гетьманському Київі, а не десь на глухій Старобільщині або Стародубщині бути відрізаними гетьманськими полчищами від Київа.

Нарешті вибухла революція в Німеччині та Австрії. Настає слушний час. І Січові Сстрільці із Білої Церкви грімко відгукнули ся на заклик Винниченка.

Не більше півтори тисячі Січових Стрільців відважили ся кинути зелізну рукавицю підлим гетьманським полчищам і пятьсоттисячній германській окупаційній армії. 16. листопада 1918 року перший виступ у Білій Церкві. Заняли Фастів.

Перші ешелони прибули на стацію Мотовилівка. Донесене, що наступає дві тисячі гетьманських офіцирів. Шістьсот Січових Стрільців кидаєть ся у бій і розбивають гетьманців.

Сила їх була у вірі, що вони виступають в інтересах працюючих українських мас, що за ними народні маси. І дійсно віра була правильною, дійсно вони робили революційне діло. Селянська голота лавами йшла в Білу Церков, із крісами, з повними підводами харчів. Січові Стрільці день і ніч працювали, формували, одягали й били ся. Небаром виросла велика осадна армія, виросли сили, що можна було із Німцями розправити ся.

Змучені, однак гордо вступали Січові Стрільці у золотоверхий Київ а на ляфетах червоною китайкою вкриті їхали трумни павших героїв із найкращими сотніками Черником і Загайкевичом на чолі.

Січові Стрільці були гордими не лише з перемоги над гетьманом і Німцями, вони були гордими тому, що робили робітничо-селянську революцію, що вони йшли по правильному шляху, чого найкращим доказом були ті десятки і сотні тисячів повстанців.

(Дальше буде.)

АНГЛІЙСЬКІ ПРОФЕСІЙНІ СОЮЗИ.

Найстарші союзи в світі істнують в Англії. Професійний рух зародив ся там еще поверх 200 літ тому назад, коли, як наприклад в 1720 році, підприємці жалувались перед парляментом на те, що їх підмайстри заснували товариство і ставлять домагане підвисшеня заробітної-платні. І многі з тих союзів, які тепер числять сотки тисяч членів, засновані були невеликими гуртками робітників в виді клюбів або робітничих товариств. Так, наприклад, Амальгамоване (т. є. зливше ся) Товариство Механіків, як воно називалось до 1920 р., теперішне обєднане робітників машино-будівельного промислу, перший свій статут зареґіструвало 1828 р., кілька літ пізнійше після того, як закон з 1825 р. став допускати організацію професійних союзів і робітничих обєднань...

За тих двіста років, протягом котрих розвивав ся англійський професійний рух, він переніс много змін. Були в історії англійських союзів і бурі, коли робітнича маса пробувала слабими еще силами своїх обєднань виповісти бій все кріпнувшому тоді капіталови. Похід робітників, що виробляють покривала, котрі рішили піти з просьбою до англійського парляменту до Лондону з Манчестер і инших міст і заосмотрились на дорогу покривалами, був стрінутий сальвами правительственних військ коло міста Пітел в 1819 р. Повстане робітників Манчестера в 1820 р. так само зістало здушене оружною силою. А в протягу еще двайцятьох років весь професійний рух кипів новими думками і бажанями, стараючись знайти для себе шлях-дорогу в умовинах найстрашнійшої капіталістичної експльоатації.

Був також час, коли професійний рух знайшов для себе деякий шлях. За десятки літ між 1850 рр. в нім настало затише: союзи росли і кріпли, вони творили трівкі організації, добрий апарат, засновували союзну касу і там збирали великі средства — але примирились з властю капіталу і лише думали, якби добитись поліпшеня положеня своїх членів шляхом угоди з капіталістами. Лідери його отверто, не стісняючись, вступали до ліберальної партії, у всім держали руку буржуазії, дістаючи в заміну охлапи з панського стола в виді колективних договорів. А робітнича маса, дістаючи час від часу певну прибавку до заробітної платні, виграючи від удешевленя товарів і засобів поживи, згоджувалась йти за такими лідерами, котрі вчили її, що тільки союзи, обєднуючі верхи робітничої кляси і маючі трівкі фінанси, т. є. настановляючі високі членські вкладки, можуть числити на успіх.

Настав в історії англійського професійного руху і инший час — час розчарованя в спосібности союзів старого типу, цехових замкнених союзів, обєднуючих тільки робітничу аристократію, обезпечити робітникам дійсне поліпшене їх положеня. Після страйків портових робітників Лондону в 1889 р., страйку робітниць лондонських фабрик сірників в тім же році і руху серед робітників ґазових заводів, котрі все велись невченими "низами" робітничої кляси і організаціями "без роду і племени", без великих страйкових фондів і инших засобів — увага робітничої маси звернулась на утворене широких масових обєднань. Тоді то почали творити ся "загальні робітничі союзи", до яких вступали не тільки кваліфіковані робітники, але і чорнороби. Союзи, котрі і не думали настановляти високої членської вкладки і збирати великі страйкові і инші фонди. Однак вісім літ пізнійше найсильнійша, уважана за "взірцеву", організація кваліфікованих робітників — Обєднане Товариство Механіків — проголосивши страйк за 9-годинний робочий день і продержавшись шість місяців, переконала робітників в необхідности відмовитись зовсім від попередних цехових союзів. Страйк коштував велику суму гроший, — поверх 600 тисяч рублів — опустошив цілковито касу союза і закінчив ся повною поражкою страйкерів... Тому робітники звернули на шлях політичної боротьби і з 1910 року почали будувати силами профсоюзів робітничу парляментарну партію. Зложена на 99% з союзів, ся партія дістала в парляменті 40 послів при виборах в 1916 р. і на час стала виразником всего професійного руху...

Але в історії руху дуже скоро настала нова зміна. Робітники переконались, що парляментарна вилокита з рахованем голосів, з ріжними зделками і змовами скоро перемінює робітничих послів в сліпе оруде в руках старих досвічених політиканів з буржуазних таборів. І переконавшись, вони вже в 1911 році звернули знова в сторону чисто професійного будівництва, знова почали уживати страйків...

А війна, показавша робітничій клясі у всій наготі дійсне лице капіталізму, попхнула англійських робітників еще дальше. Вони повели вже определено боротьбу з капіталізмом...

Много, як видно, пережив професійний рух в Англії. І в світі англійських союзів всі ті переживаня оставили свою нестерту печать. За 200 літ розвитку англійських союзів в русі витворились свої навички і форми боротьби, витворились традиції, від котрих рух лише з трудом освободжуєть ся. Тому еще до сего часу картина руху — пестра, неодноманітна. Тому в ній є много такого, що осталось еще від того чи иншого періоду в історії руху...

Поза всім тим — тепер можна відмітити в житю англійських союзів і дещо спільне. Союзи виробили свій тип організації, свої власні ідеї, свій власний уклад житя.

Який?

Візьміть котрий будь союз. В нім зразу-ж найдемо ми те, що і у всіх инших: сильну місцеву ячейку, сильні обласні обєднаня, і такі центри руху, котрі все слабіють, як тільки ми переходимо від низшої організації до висшої.

Місцева ячейка в Англії — се, як правило, не фабрично-заводський комітет. Правда, є тут і фабрично-заводські комітети. Але вони не увійшли в плоть і кров руху, не стали основою всего союзного будівництва. Такою основою являєть ся місцевий відділ союза.

Кількадесять робітників одної професії (скажемо столярів, або майстрів, або слюсарів чи токарів) закладають такий відділ. Рідко случаєть ся, щоби низша ячейка союза складалась з робітників якого небудь промислу. Тільки в послідних часах промислова організація стає організацією значного числа англійських союзів (в 1920 і 1921 рр., шляхом злитя, в Англії утворилось 14 союзів, обєднуючих 4,750.000 робітників після індустрії, а не після професії). Але чи входять в низшу ячейку робітники всего промислу, як се вже давно є в гірничім промислі, де шахтярська льожа чи ячейка обєднує всіх гірників, або туди приймають ся лиш робітники одної професії — все одно: зорґанізована ячейка однаково у всіх союзах. Іменно що тижня в якім небудь шиночку збирають ся всі члени організації для обговореня всіх біжучих справ. Секретар, котрий по більшій части не кидає своєї роботи на фабриці або заводі, робить доклад про положене справ, збирає членські вкладки в той самий час, видає належні безробітному, хорому або через що инше маючому на се право членови союза запомогу. Тут же на зборах оголошують ся всі циркулярі і донесеня з центра і після них виносять ся ті чи инші рішеня. Коли в союзі виникає якенебудь питане, вимагаюче негайного вирішеня, то або скликають ся спеціяльні збори, або організуєть ся збір голосів за предложеном або проти нього на самих підприємствах. Таке голосоване відбуваєть ся так: всім членам союза роздаєть ся до рук листок, на одній стороні котрого стоять "так" і "ні", проти котрих голосуючий має поставити хрестик, а на другій надрукований зміст питаня, що має бути вирішене.

Иншими словами, низша ячейка представляє собою тісну, дружну сімю, головну ролю в котрій грає секретар. Він і вкладки збирає, він і збори переводить, він і в переговори з хазяями вступає, він же і голосоване переводить. Він — той цемент, котрий споює в одно всіх членів низшої союзної організації.

Правда, не дивлячись на таку тісну звязь всіх членів місцевого відділу союза, інтерес до справ союза в Англії не є особливо високий. Рідко, рідко в голосованю якого небудь важного питаня бере участь більша половина всіх членів. Так, наприклад, коли в 1919 р. перед зелізничниками стояло питане про загальний страйк, в голосованю його брало участь всего 40% членів союза. А в грудни 1920 р. голосоване над питанем, чи кінчити початий страйк за побільшенем заробітної платні чи страйкувати дальше, переводилось всего поверх 50 процентом загального числа членів Британської Федерації Гірників... Виходить — в місцевій союзній організації злука добра о стільки, о скільки мова йде про половину, а то і меншу часть членів.

Але далеко гірше стоїть справа в висших органах професійного руху.

Місцеві відділи союзів в Англії входять або в сцентралізований союз, або в місцеву федерацію цехових союзів, або в місцевий союз, котрий є обєднаний з иншими такими самими місцевими союзами в загально-державну федерацію. Одного роду організації місцевих відділів в загально-державнім масштабі тут нема.

Скажемо — місцева льожа гірників входить в свою обласну федерацію гірників. Ся федерація в свою чергу входить у Великобритійську Федерацію Гірників. А за те прядільщики, в першім ліпшім текстільнім місточку Англії, входять в свій місцевий відділ союза так, що у них і у ткачів не оказуєть ся нічого спільного в організаційнім відношеню. І не тільки тоді се так, коли обєднаня ограничаєть ся рамками місцевого відділу. Ні — вони організують ся окремо і тоді, коли творить ся місцевий союз: місцевий союз прядільщиків творить ся независимо від союза ткачів, а союз ткачів — независимо від союза иншої категорії робітників і т. д. Разом з тим і місцеві союзи всіх тих професій входять не в одну і ту саму федерацію, а кождий в свою власну. І лише загально-англійські федерації обєднують ся в федерацію текстільних робітників.

Ся ріжнородність будови союзів — свідоцтво їх слабости. На верху не може бути доброї злуки, раз нема одного організаційного пляну, раз кождий союз ріс в протягу всеї двовікової історії професійного руху, як Бог на душу положить. Лише в самий послідний час, англійський рух починає постепенно пізнавати, як невигідне є таке положене справи, і в житю англійських союзів починає проявляти ся стремлїне зорґанізованих робітників утворити один тип промислового обєднаня. ("Труд".)

РУМУНСЬКЕ ПЕКЛО.

Румунія — се держава, яка з своїм білим терором може стояти поруч з Угорщиною і Східною Галичиною.

Своє пановане над працюючими клясами румунські бояри збудували на крові і зелізі, стара метода, якою користуєть ся буржуазія, якою вдержує своє ярмо Польща в Галичині і Білорусі.

Імперіялістична політика Румунії в світовій війні принесла, яко здобуток, Трансильванію (Семигород), Банат, Буковину та родючі землі Бесарабії.

В сих тільки що здобутих краях боярське правительство здибало ся з капіталістичною продукцією та сільським господарством, які мають культурно вже дуже розвинену робітничу клясу, і від тої хвилі умовини житя промислового робітника в сих краях значно погіршились. Платню було знижено, а осьмогодинний день в Трансильванії та Банаті скасовано.

Наслідком сього є те, що підупала ціла міська промисловість та торговля.

Перестали істнувати також і закони соціяльної охорони.

Боротьбу свою проти кляси промислового робітництва боярська влада провадить систематично. Ся боротьба ведеть ся на два фронти. Економічно боярська влада тисне на рівень житє робітника, а в політичній царині переслідує робітничий рух найлютійшими засобами.

Се твердженє ми маємо можливість підперти офіціяльними фактами.

Останними днями правительство видало декрет в справах зелізництва. Силою його всі норми платні зелізничників прирівнюєть ся нормам платні властивої Румунії. Се значить, що від тепер істноване зелізничників в новорумунських країнах, де вони перед тим булу вибороли собі вже людське становище, ставить ся в гірші умовини, ніж ранійше.

Вже від кількох місяців в Великій Румунії запанувала економічна кріза, яку ніколи не буде розвязано. Десятки тисяч гірників у Петрочанах, Речиці та Анині, в промислових центрах Банату, Буковини та Трансильванії, спочивають без роботи.

Бояри не дають ніякої підпомоги безробітним. Промислові робітники, — яких в гірництві, так само як і в зелізництві, змілітаризовано, — мучать ся без хліба, і над ними нависла доля голодної смерти, бо вони не мають права переселити ся кудись в инше місце і там шукати собі праці!

Недавно в букарештанському парляменті один посол оголосив запитане до правительства, і з сього запитаня можна довідатись, як боярство клопочеть ся над справою безробітних.

Одну депутацію трансильванських безробітних, що просила правительство о пораду та поміч, було найпростійшим чином посаджено в тюрму. Міністер публичних робіт у відповідь на запитане обіцяв урядити слідство, але знову не поміч!

Тимчасом дорожнеча зростає і бохонець хліба по містах вже коштує 9—10 леїв, а черевики — 400—500 леїв!

Хто-ж властиво повинен кінець-кінцем турбувати ся інтересами пролетаріяту?

В Речиці, в найбільших гірних підприємствах Банату, рік тому наслідком несправности охорони стратило житє 190 гірників. Дирекція собі байдужна і нічого не боїть ся, бо справа торкаєть ся тільки якоїсь сотки голодних пролетарів! А до сього ще скажемо, що слідство над автономною шпитальною касою товариства встановило безперечні факти, що всім робітникам видано всього 10.000 леїв з власних гроший робітництва, тоді як урядовці дістали з робітничих гроший аж один міліон! Далі довело ся ствердити, що богатирі-акціонери мають свій дохід не тільки з робітничої платні, але також покрали 20 міліонів зложених вкладок до шпитальної каси.

От-так то господарюють бояри!

І вони дуже добре знають, що можуть піддержувати своє грабіжницьке пановане тільки за допомогою білого терору, і тому з дикою ненавистю переслідують всякі революційні елементи.

Усі проводирі вже або сидять в Великій Румунії по тюрмах, або відбувають каторжні роботи в соляних копальнях, або поснули мертвим сном.

Останними часами вони позбавили волі тт. Поповичі, Фабіяні, д-ра Розвані та Васія, членів робітничої делеґації, яка їздила до Росії. Вони, наче ті злодії, боять ся совітів! Тому вони засудили на смерть заочно т. д-ра Раковського разом з 9 иншими товаришами.

Їхні шпигуни-провокатори, органи славнозвісної охранки-сиґуранци нишпорять всюди за комуністами.

Сими днями в Плешті 13 робітникам було поставлено в вину комунізм, кинено в тюрму і мордовано. В Трансильванії, де 2 роки тому назад була диктатура пролетаріяту, а також в Бесарабії, де робітники-Українці по сусідстві з Радянською Україною настроєні значно революційнійше, ніж деинде, — бояри завели ніколи нечувано сувору військову диктатуру. В сих краях заборонено всякі збори і робітничу пресу! Вони відрізали сі краї цілковито від усього зовнішного світа. Але забити на смерть революцію вони не мають змоги!

Революція має там у себе на службі, крім волі промислових пролетарів, ще одну величезну силу, а саме: землю та земельне питане!

В Румунії панують великі земельні власники, бояри, а міліони сільської бідноти карають ся на панщині. Одне-однісіньке їхне бажане — се хата і поле. Се питане бояри не можуть розвязати, — бо-ж не відберуть вони самі від себе свої добра і не віддадуть їх селянству!

Ся обставина пробуджує в безземельному, вже від віків мордованому бідному селянстві революційні сили.

На сей раз бояри вже не розібють сільської бідноти, яка бореть ся за хату і землю, як то було стало ся в році 1907! Їхне хитро-мудре намаганє уратуватись від революції земельним законом, що вони кинули наче поживок на вудці, їх не допоможе.

Сей розбійничий закон дозволяє селянам купувати землю — за ціну, яка в 60 разів більша, ніж та, що істнувала в передвоєнний час! Се значить, що бояри хотять покласти у свої кишені такі великі зиски, що навіть найбогатші селяни не мають можливости купувати ту землю.

Тим чином бояри не зможуть ані розвязати економічну крізу, ані спинити наближене свого загину.

Вже тепер по цілій Румунії панує страшенний нелад. Підкупство нечуване! Міністри, політики, висші урядовці, ґенерали крадуть щодня. Цензура заборонила обговорювати на сторінках ґазет безчисленні панами, але щодня оголошують ся в парляметі інтерпеляції (запити) в справах того чи иншого марнотрацтва самого правительства.

Крадіжки, витрати, голод, безробітє, шахрайства — ось наслідки боярського панованя. Реакція у внутрішній і зовнішній політиці — се зброя боярської Румунії. Але-ж сі умовини в звязку з революційністю промислового та земельного робітництва підготовляють прихід нового ладу, правлїне робітничої кляси і сільської бідноти. ("Наша Правда".)